

Homloktér

„Hűség a szabadsághoz és az igazsághoz” - az átalakuló amerikai társadalom

Interjú Simai Mihály akadémikussal,
a Budapesti Corvinus Egyetem professzor emeritusával

DOI: 10.14267/VILPOL2024.01.01

A *Világpolitika és Közgazdaságtan* interjút készített Dr. Simai Mihály akadémikussal az amerikai társadalmi változásokról a közelgő választások fényében. Az interjú során szerettünk volna a választási küzdelem felszíne mögé nézni, és bemutatni azt, ami változik és ami nem változik az amerikai társadalom működésében.

Világpolitika és Közgazdaságtan: *Az Egyesült Államok elnökválasztásra készül és ez mindig felkavarja a politikai közéletet. Ugyanakkor most mélyebbnek tűnik a politikai probléma, mint korábban, úgy látszik, hogy az amerikai társadalom és gazdaság átalakulóban van. Miben látja ennek a társadalmi átalakulásnak a lényegét? Mi változott meg a korábbi időszakokhoz képest?*

Simai Mihály: Előre bocsátom, hogy a 2020-as népszámlálás adataira támaszkodom, ugyanis már hosszabb ideje tanulmányozom ennek a 2020-as népszámlálásnak a következményeit és várható hatását például olyan kérdésekre, olyan folyamatokra, mint a választások. Ez alapján elmondható, hogy az Egyesült Államokban igen jelentős társadalmi átalakulás megy végbe, ami nem ma kezdődött, de most már rendkívül nyilvánvaló.

Az egyik ezek közül az etnikai viszonyok átalakulása. A népesség százalékos arányában 2020-ban az első, második és harmadik legnagyobb etnikai csoport volt a fehér, a spanyol és a fekete népesség. Az Egyesült Államokban 2020-ban a fehér, nem spanyol népesség 57,8% volt, ami a 2010-es 63,7%-ról csökkent le. A második legnagyobb etnikai csoport a spanyol vagy latin népesség volt 2020-ban, a teljes népesség 18,7% -át tette ki. A fekete vagy afroamerikai népesség volt a harmadik legnagyobb csoport 12,1% -kal. A többi etnikai csoport együttesen a teljes népesség 11,4% -át tette ki 2020-ban. Az arányok alakulása eltérő az egyes szövetségi államokban és korcsoportokban. A fehér csoport zsugorodása nagyobb a fiatalok körében, kisebb az idősebb korosztályban. Nő az egyértelműen színesek, tehát nem fehér etnikai csoportok aránya,

és ezek között is jelentős a különbség. Az etnikai csoportok arányai közötti eltérések különösen jelentős mértékben növekedtek Hawaiiin, Alaszkában, Oklahomában és Nevadában. Ami nagyon érdekes, hogy miközben az idősebb korosztályokban a keveredés, azaz a vegyes családi kötelék a népesség körében nagyon alacsony mértékű volt, addig a fiatalabbak körében ez arányai-ban nőtt. Ezekben a vegyes házasságokban is érdekesek a különbségek: a latinok és a fehérek között nagyobb a keveredés, kisebb az afroamerikaiak és a fehérek között, meg az afrikaiak és a latinok között is. Ezek az adatok a belső társadalmi konfliktusok alakulására és a választások-ra is jelentős hatással bírnak. Közismert, hogy Trumpot az a fehér lakosság támogatja jelentős mértékben, amelyik néhány államban jelentősebb koncentrációban van jelen. Ez a koncentráció azt is jelenti, hogy a belső konfliktusok az etnikai csoportok között erősebbek lehetnek.

Hogyan kapcsolódik ez egy másik társadalmi folyamathoz, a gazdasági feltételek alakulásá-hoz? A kérdés megválaszolásához részben a népszámlálásra, részben egyéb statisztikákra lehet támaszkodni. A nem spanyol fehérek, ázsiaiak és spanyolajkúak 2020-as reáljövedelme csökkent a 2019-es mediánhoz képest, míg a fekete háztartások esetében a változás statisztikailag nem kimutatható. A nem spanyol fehérek medián jövedelme 2019 és 2020 között 2,7%-kal csök-kent. Az etnikai csoportok közül az ázsiaiak rendelkeztek a legmagasabb medián jövedelemmel (94 903 USD dollárral) 2020-ban, ezt követték a nem spanyol fehérek. A vagyonmegoszlás szem-pontjából – ami különösen jelentős szerepet játszik az USA-ban – más statisztikai forrásokra támaszkodtam. Ezek a lakosságot a vagyonmegoszlás alakulása tekintetében öt fogyasztási csoportra osztják: felső felső osztály, alsó felső osztály, felső középosztály, alsó középosztály és az ez alatt lévő alsó osztály, amibe sorolják a szegénynek tekintett 11%-ot is. A vagyon megosz-lás szempontjából a 2022-es adatok szerint az Egyesült Államokban a felső 10% kezében van az összes vagyon 60%-a, a 40%-ot kitevő középosztály a vagyon 37,5%-ával rendelkezik, az alsó osztály lakosságának aránya 50%, ami a vagyon 2,5%-ával rendelkezik. Nem lényegtelen válto-zás, hogy az elmúlt évtizedek során felső felső osztályba és különösen a felső középosztályba bejutottak a fehéreken kívüli etnikai csoportokból is. A jövedelem- és vagyonmegosztás egyen-lőtlenségeinek jelentős növekedése valószínűleg növeli a republikánusok és valószínű-jelöltjük, Trump esélyeit a választásokon.

Világpolitika és Közgazdaságtan: *Az Egyesült Államok tekintetében széles körű tapasztala-tokkal rendelkezik, több könyve is megjelent a témában. Történelmi mércével mérve mennyire je-lentősek az etnikai és vagyoni helyzethez kapcsolódó változások? Milyen hosszú időtávot ölel át az a szakasz, ami most lezárul, és milyen jeleket lát a kibontakozás, az új fejlődési pálya tekintetében?*

Simai Mihály: Ez egy érdekes és nehéz kérdés azért is, mert amerikai történelemben gazda-sági társadalmi és politikai vonatkozások keveredtek és jelenleg is jelentős átalakulásban vannak.

Amerika felfedezésétől számítva 2024-ig már több mint fél évezred telt el. Az „új világot”, amelyik tulajdonképpen a mai Latin-Amerikában kezdődött, döntően az európaiak eszméi, ér-tékrendje és cselekedetei formálták, amelyek a spanyol, a portugál, a holland, a francia, az an-gol, a német és sok más nemzet leányainak és fiainak, köztük több mint másfél millió magyarnak vágyaiból és munkájából fakadtak. Azok is hozzájárultak azonban az amerikai földrész valóságá-nak formálásához, akik nem önként választották Amerikát hazául, s az őslakók is, akiknek túlnyo-

mó többségét a betelepülők kiirtották, vagy a behurcolt járványok kipusztították. Az „amerikai legenda” és az „amerikai álm” az Egyesült Államokhoz kötődik, s tulajdonképpen végig kíséri az ország történelmét. Ezek tartalma azonban sokban változott. A történelmi távlatokban viszonylag rövid szakaszból a legjelentősebb átalakulás a XX. század során ment végbe. Ez különösen áll a bevándorlásra, amely végig jelen volt a történelemben.

A bevándorlásnak és a sokszínűségnek nagy gazdasági előnyei voltak, a sokszínűség politikai és kulturális vonatkozásai a nemzeti egység szempontjából továbbra is jelentősek, de változnak az asszimiláció eszközei és feltételei, változik az asszimiláció jellege is. Az asszimilációban két nagyon jelentős téma volt már a XIX. században is, főleg a polgárháború után. Az amerikai állampolgárok számára döntő maradt a polgárháború után bevezetett pár kötelezettség felsorolása a Hűségesküben (Pledge of Allegiance [1]). Mint ismeretes ez úgy kezdődik, hogy „Hűséget fogadok az Amerikai Egyesült Államok Zászlájának és a köztársaságnak, amelyet jelképez: egy és oszthatatlan Nemzet az Isten színe előtt, amely szabadságot és igazságosságot nyújt mindenki számára.” Kezdetben, a felsorolásban nem szerepelt Isten neve, de néhány évtizede beemelték, hogy egy nemzet, amely Isten alatt oszthatatlan (One Nation under God). Véleményem szerint ez egy fontos változás volt az amerikai társadalomban.

Az asszimiláció esetében továbbra is nagyon fontos társadalmi kérdés, hogy hogyan kapcsolódik az etnikai megosztáshoz. Mikor a magyarok tömegei mentek, vándoroltak ki Amerikába, akkor arról beszéltek, hogy Amerika olvasztókemence és a társadalom tagjait összeolvasztja, mégpedig jó amerikaivá és angolul tudókká. Lényeges kérdés, hogy a jelenlegi viszonyok között gyorsabb és könnyebb az asszimiláció, mint a korábbi évtizedekben. Ez függ az intézményektől, a társadalmi magatartásoktól és a migránsok kulturális szintjétől is. A jelenlegi helyzetben fontos az is, hogy ez a hűségfogadalom az Egyesült Államokhoz tulajdonképpen lehetőséget ad arra is, hogy különféle etnikai csoportok ennek alapján úgy asszimilálódjanak Amerikába, hogy megőrizhessék etnikai jellegüket. Ez azt is jelenti, hogy az Egyesült Államok ezen az alapon egy multietnikumú, multikulturális országgént képes fennmaradni. Ez nem fog megszűnni, sőt megítélésem szerint erősödni fog, és ezek az etnikai csoportok nyelvi alapon igyekeznek összetartani, másrészt újra fölfedezik múltjukat. Ez az Egyesült Államokat továbbra is színessé teszi, de a köztársasághoz való hűség, a szabadság és az igazságosság érvényesüléséhez való hűség az amerikai társadalom valamennyi rétege számára egy igen fontos kérdés marad. Az amerikai társadalomnak ez a demokratikus jellege, akárki legyen is az elnök, akár Trump, akár Biden, vagy más, nem változhat jelentős mértékben, mert a társadalom ragaszkodik hozzá. Ha valaki ezt nem érti, akkor hajlamos arra a következtetésre jutni, hogy veszélybe került az amerikai demokrácia, megszűnik az amerikai demokrácia és a többi. Ez nem következhet be. Természetesen problémák lehetnek, és a különféle feszültségek ezt is befolyásolják, de ezek inkább az egyes államokban jelennek meg és ezekben az államokban már igen komoly problémákat okozhatnak például a fehérek és színesek közti feszültségek. A demokrácia eszközeinek, intézményeinek megtartása, fennmaradása esetében problémák jelentkezhetnek az egyes államokon belül Amerikában ez előfordul és elő is fog fordulni. De összességében megítélésem szerint ez nem változtatja meg az Egyesült Államok egészének jellegét.

Világpolitika és Közgazdaságtan: Számít-e arra, hogy az Egyesült Államok nemzetközi szerepe átalakul? Hogyan, milyen technológiákra és gazdasági eszközökre támaszkodva fogja megőrizni az USA vezető szerepét?

Simai Mihály: A hatalmi tényezők között a nemzetközi viszonyok rendszerében különbséget kell tenni az USA nemzetközi szerepének relációs dimenziója és a strukturális dimenziója között. A relációs dimenzió lényege az, hogy egy állam, erejénél fogva képes erősíteni, megvédeni és megtartani pozícióit és kényszeríteni tudja a többieket valamire. A strukturális dimenzió sokkal bonyolultabb: a képességet jelenti annak a keretnek vagy rendszernek formálására, amelyik az államok, vállalatok vagy állampolgárok közötti viszonyokban az államok magatartását, ennek szabályait, normáit alakítja ki.

Az amerikai hatalom relációs dimenziójának legfőbb eszköze a katonai erő, a hatalom strukturális dimenziójának pedig négy fontos forrása van: a tartós és sokdimenziós biztonság, a hasznos tudás, a globális szerepvállalás súlya és szerepe a gazdasági termelésben, pénzügyekben.

Az Egyesült Államok helyzete a hatalom mindkét dimenziójában átalakulóban van. Ez kihat képességeire e nemzetközi rendszer befolyásolásában. A második világháborút követően az Egyesült Államok a fő zászlóvivője volt a nemzetközi liberalizmusnak. Ez nemcsak politikában jelentkezett, sőt nem biztos, hogy ott elsősorban, hanem a gazdaságban és az intézményrendszerben. Amerika döntő mértékben érdekeltté vált egy liberális világgazdasági rend kiépítésében és fenntartásában. Azok a nemzetközi szervezetek, amelyek a II. világháború után kiépültek, erre épültek. Ennek hatása az Európai Unióra is kiterjedt, az Egyesült Államok nélkül az Európai Unióban sem alakulhatott volna ki az a fajta demokratizmus, amelyik létrejött. A jelenlegi átalakulás a nemzetközi szervezeti rend és az Európai Unió szempontjából is lényeges. Lényeges Kína szempontjából is. Ugyanakkor jelenleg úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok a liberalizmust ugyan jelszavaiban megtartja, de gazdaságilag nem, jelentős lépésekkel adja fel. Csak egy példa: nincs még egy olyan ország, amelyik ennyi szankciót (12 ezer) vezetett volna be az elmúlt évtizedben. Ez a liberális gazdasággal teljesen összeegyeztethetetlen, aláássa a világkereskedelmi szervezetek tevékenységét. Veszélyezteti az ENSZ tevékenységét is. Ennek a fenntartása kihat a politikára is, mert politika nélkül ezeket a szankciókat nem lehet érvényesíteni.

Van még egy nagyon érdekes téma ezzel az átalakulással kapcsolatban. Ez pedig az, hogy a gazdaságban az Egyesült Államok gazdasági függősége az elmúlt évtizedekben számottevően megnövekedett. És ennek a gazdasági függőségnek egyik megnyilatkozása, hogy az import és az export aránya is megnőtt Amerika gazdaságában, és megnőtt a kapcsolatnak más országokkal is. Ez az úgynevezett gazdasági kapcsolati lánc. Ezzel a politikai változással vagy gazdaságpolitikai változással már nem könnyen egyeztethető össze a biztonságpolitikai törekvés. Ez alááshatja az Egyesült Államok számára is azokat a lehetőségeket, amelyeket a korábbi rendszer adott és ami előnyös volt a számára. És ez különösen érdekes az import szempontjából. Az Egyesült Államok az Európai Unióból importálja az összimport 17%-át. Kína aránya hasonló. Mexikó aránya 14%, és hasonló a liberális Kanada részesedése is. Az érdekes ebből az Európai Unió és Kína, ami már jelzi a gazdaságpolitikai váltást. A liberális internacionalizmus átalakulása a két régióval való kapcsolatokat is befolyásolja, de hat Amerika exportjára is, főleg Kínával

kapcsolatban, hiszen miközben 17% az amerikai import Kínából, az export 18%. Ez hatással van Kínának a világ más részeivel való kapcsolatára is, hiszen a Kínával kereskedelmi kapcsolatban álló államok kapcsolatban vannak az Egyesült Államokkal is. Lényegében véve ki van téve a világ hosszú távon érvényesülő gazdasági feszültségnek. Azok a konfliktusok, amelyek jelenleg a világot jellemzik, szorosan kapcsolódnak ehhez a problémához, beleértve az ukrán-orosz konfliktust vagy a közel-keleti konfliktust is.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni természetesen azt sem, hogy az USA meghatározó politikai csoportjai között továbbra is szerepet játszanak azok, amelyek küldetésnek tekintik Amerika vezető szerepét a világ működőképességének biztosíthatóságában. Elismerve, hogy e törekvések érvényesítése sokkal nehezebbé, következményeit tekintve veszélyesebbé vált az Egyesült Államok lehetőségei sokkal korlátozottabbak jelenleg, mint a XX században voltak. Jelentősen csökkent a hajlandóság is arra, hogy vállalják az ezzel járó kötelezettségek terheit.

Súlyos tévedés lenne mindezek ellenére figyelmen kívül hagyni azt, hogy az Egyesült Államok különleges szerepe a nemzetközi politikában korlátozottabb mértékben továbbra is fennmaradt. A világ államai közül a legjelentősebbek a képességei arra, hogy cselekedjék, az érdekei érvényesítésében fellépjen a jelentős fenyegetésekkel szemben katonai eszközökkel is, még mielőtt azok teljesen kibontakoznának. A preventív és proxy háborúk hagyományos eszközök voltak és maradtak az amerikai külpolitikában. Jelenleg a katonai erő és a képességek felhasználása a nemzeti érdekek védelmében újra központi helyre került az amerikai külpolitikában.

Az amerikai hatalom strukturális dimenziói is jelentősek továbbra is. Olyan tényezők, mint a lakosság nagysága, képzettségi szintje és a társadalmi kohézió meglehetősen nagy ereje, a politikai stabilitás, a természeti erőforrások bősége, a tudomány és a technika fejlettsége, a gazdaság és ezen belül az ipar és a mezőgazdaság termelésének volumene, fejlettsége termelő és alkalmazkodó képessége, a hatalmas belső piac, a nagyvolumenű felhalmozás és fogyasztói kereslet, amely dinamikus és differenciált, egyetlen más államban sincsennek meg egyidejűleg. Az USA vállalati rendszerének szerkezete is igen kedvező. A hatalmas transznacionális társaságok mellett, gyakran azokkal összekapcsolódva rengeteg kis- és középvállalat működik, amelyek igen gyorsan képesek reagálni az új technikai és piaci feltételekre, gyorsan születnek, illetve halnak el vagy újulnak meg a perspektivikus szektorokban. Ezt a folyamatot sokoldalúan segíti az ország pénzügyi szektora, a dollár nemzetközi szerepe és a kockázati tőke, amelynek volumene és dinamizmusa hagyományosan jelentős.

Az USA hatalmi helyzetével és jövőjével kapcsolatban célszerű azonban megvizsgálni azt is, hogy a XXI. század globális tendenciáinak feltételrendszerében mennyire képes Amerika egyik igen lényeges, történelmileg bizonyított sajátosságát érvényesíteni: a képességet önmaga megújítására, és mennyire rendelkezik még azokkal a kedvező kompetitív előnyökkel, amelyekre ezirányú képességei épültek a múltban? Ehhez nem elegendő a rövid távú változások elemzése, szükséges a hosszabb távú fejlődést befolyásoló társadalmi és gazdasági tényezők áttekintése is.

Köszönjük szépen a beszélgetést!

Jegyzetek

[1] A Pledge of Allegiance ('Hűségeskü') az Amerikai Egyesült Államokban elterjedthűségnyilatkozat, amelyet a polgárok ünnepélyes alkalmakkor, valamint az iskolások tanítási nap kezdetekor mondanak el. Az eskü eredeti szövegét Francis Bellamy írta 1882-ben, és a Kongresszus 1942-ben fogadta el hivatalos hűségnyilatkozatként. A Pledge of Allegiance szövegét összesen négyszer módosították; utoljára 1954-ben. „I pledge allegiance to the Flag of the United States of America, and to the republic for which it stands, one Nation under God, indivisible, with liberty and justice for all.”
(Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Pledge_of_Allegiance) (a szerk.)

